

LES COMPETÈNCIES INFORMACIONALS EN L'ÀMBIT DE LA INVESTIGACIÓ A LA UNIVERSITAT JAUME I

VICENT FALOMIR
Universitat Jaume I

La Universitat Jaume I, com altres universitats espanyoles, està realitzant un esforç important en l'aplicació de les tecnologies de la informació i les comunicacions (TIC) en tots els sectors i àmbits, però això no és suficient i cal que es faça també un esforç important en l'aplicació de com utilitzar i traure el màxim aprofitament de tota la tecnologia disponible.

L'UJI, des de la seua creació, l'any 1991, ha estat una institució capdavantera, de primera línia i reconeguda en l'àmbit nacional i internacional en l'aplicació de les TIC. Aquesta etiqueta caldria no oblidar-la, i realitzar un treball continu en l'aprenentatge de les eines disponibles per tots els membres de la comunitat universitària. Per aquest motiu, des de la biblioteca estem interessats a facilitar l'accés tant a les bases de dades com a les tecnologies digitals disponibles.

Les competències informacionals són el conjunt de coneixements, habilitats, disposicions i conductes que capaciten els individus per a reconèixer quan necessiten informació, on localitzar-la, com avaluar-ne la idoneïtat i donar-hi l'ús adequat amb el problema que se'ls planteja. L'Associación Americana de Bibliotecas Universitarias descriu en un informe que la competència informacional és comuna a totes les disciplines, a tots els entorns d'aprenentatge, a tots els nivells d'educació. Permet que els aprenents dominen i amplien les seues investigacions, ser més autònoms i assumisquen més control en el propi aprenentatge.

La finalitat de les competències informacionals és adquirir coneixements suficients per a localitzar la informació de forma ràpida; poder aplicar les estratègies de cerca en la gran quantitat d'informació disponible; saber on es troba la informació adient, cosa que no és fàcil; disposar de suficients coneixements amb l'ús de les tecnologies de la informació i les comunicacions (TIC) i saber organitzar i aplicar en els treballs d'investigació la major part de la informació recollida.

Les competències informacionals són un objectiu destacat dins de la Línea 1 del II pla estratègic de REBIUN (Red de Bibliotecas Universitarias Españolas). A

més, per mostrar la importància d'aquest tema, es va realitzar a Madrid, durant els dies 4 i 5 de juny de 2009, organitzat per la Universidad Politécnica de Madrid i la Carlos III, les VII Jornades CRAI sobre *Competencias informacionales e informáticas en el ámbito universitario* on es van presentar les diverses experiències que es porten a terme a les diverses universitats espanyoles en aquest àmbit.

Altres denominacions que tenen el mateix significat que competència informacional són la d'habilitat informacional o alfabetització informacional, coneguda com ALFIN.

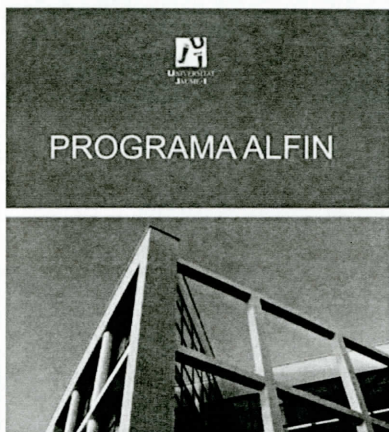
La biblioteca de la Jaume I fa un parell d'anys va confeccionar un fullet amb aquestes sigles, ALFIN. Aquest llibret és de dimensions reduïdes i està pensat per a dur-lo a les butxaques. A part de suport paper també està en suport electrònic a la pàgina web de la biblioteca. L'ALFIN de la biblioteca de la Jaume I té com a objectiu potenciar i formar en habilitats els usuaris per tal de obtenir el màxim rendiment i aprofitament de tots els recursos disponibles.

La nostra ALFIN consta de dues grans apartats: formació per a nous usuaris i sessions de formació especialitzades. El primer apartat està enfocat a tot l'estudiantat de primer any dels diversos títols: al llarg del curs, a les aules, part del personal de biblioteca duu a terme una sèrie de sessions. A més, es preparen sessions de formació específica per a tot el professorat que comença a fer classes a la Universitat. La temàtica tant per al professorat novell com per a l'estudiantat està centrada en els catàlegs i serveis de la biblioteca. En el cas dels docents s'aborden altres temes: com adquirir material de llibres i revistes, com cercar en bases de dades bibliogràfiques, o com obtenir documents que no es troben a la mateixa biblioteca, per la qual cosa és necessari utilitzar els formularis de préstec interbibliotecari.

El segon apartat, com ja hem comentat anteriorment, és el de sessions de formació específiques on s'analitzen totes les bases de dades disponibles per matèries i cada usuari tria la que li és més apropiada. En aquestes sessions especialitzades es dona a conèixer el gran ventall de revistes i llibres electrònics a text complet que, en aquest moment, sobrepassa la xifra de 30.000 títols de publicacions periòdiques i més de 10.000 llibres electrònics. Tot aquest fons completa els 500.000 llibres en suport paper i prop de 4 milions de llibres que hi ha al Consorci de Biblioteques Universitàries Catalanes (CBUC) del qual també formen part.

Un altre recurs molt sol·licitat pel personal investigador en aquestes sessions, és el gestor de referències REFWORKS, del qual també des de la biblioteca facilitem l'ús.

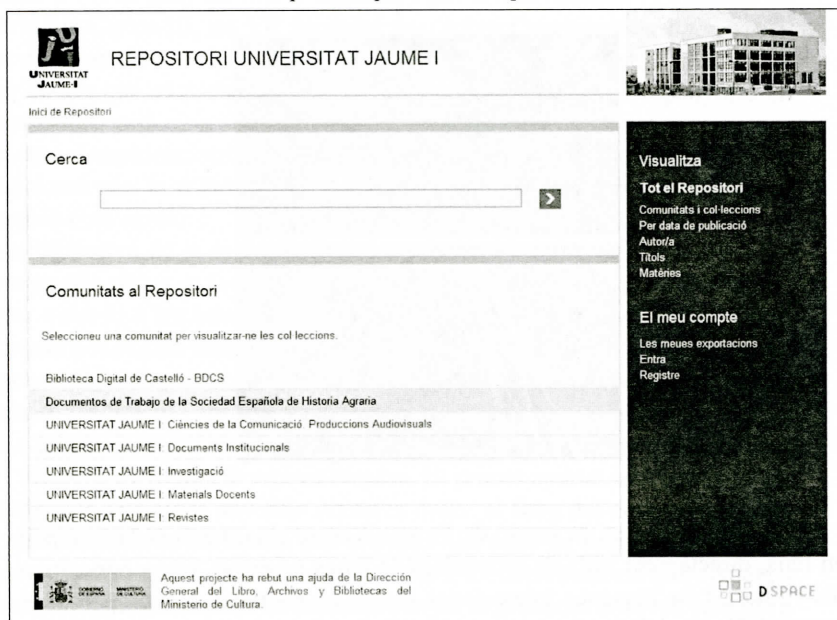
Imatge 1
Programa d'alfabetització informacional de l'UIJ



Una altra modalitat de sessió de formació entre els usuaris és la formació en línia, directament amb els proveïdors de bases de dades, on es concreta el dia i l'hora i les persones interessades entren en contacte directe, per Internet, amb l'especialista que imparteix la classe. També, altres vegades, quan s'adquireix una nova base de dades és el mateix personal de l'empresa el que, *in situ*, facilita la sessió a tot el personal de la comunitat universitària que hi estiga interessat, així com al personal de biblioteca que posteriorment serà el formador de futurs usuaris.

La Biblioteca de la Jaume I és una biblioteca de campus que abraça pràcticament totes les àrees de coneixement, i això fa que disposem de pràcticament totes les principals bases de dades i recursos de informació que necessita l'investigador. Des de fa uns quants anys hi ha un nou concepte de biblioteca universitària en l'àmbit de l'estat espanyol que segueix el model dels països anglosaxons. Moltes de les biblioteques actuals són conegudes com a CRAI (Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació). Es tracta d'una concepció més oberta on, a banda dels serveis clàssics com els de consulta i préstec de llibres, es faciliten altres serveis com ara l'aprenentatge d'idiomes, la preparació de treballs i l'assistència a tots els membres de la comunitat universitària, estudis d'índex d'impacte, introducció de metadades i descripció de la producció científica de la Universitat, etc.

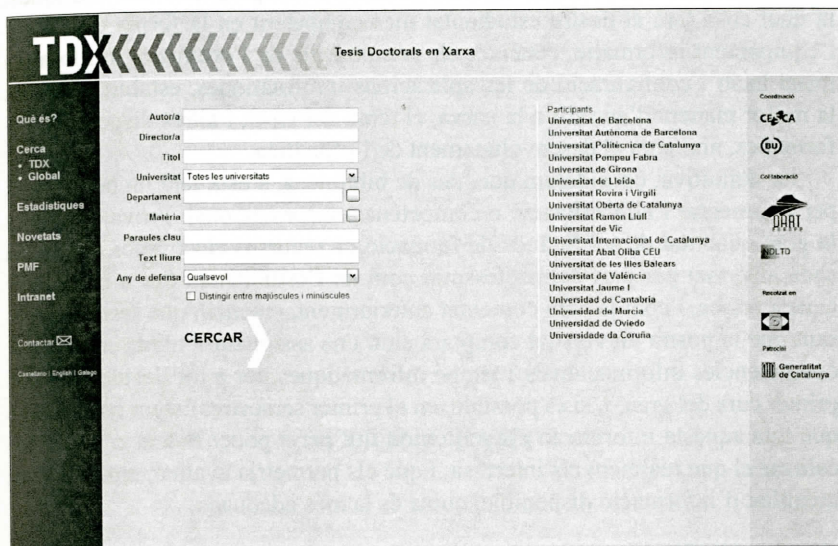
Imatge 2
Captura de pantalla del repositori



La Biblioteca o CRAI de la Jaume I ha anat adaptant-se a la realitat i per aquest motiu s'ha desenvolupat el Repositori institucional UJI, un espai digital institucional creat per a facilitar l'accés a la producció acadèmica, científica i documental, i per garantir-ne la preservació. En aquest moment, el Repositori UJI consta de 5 comunitats o col·leccions: docència, investigació, documentació institucional, revistes i Biblioteca Digital de Castelló. Aquesta última comunitat se subdivideix en altres subcomunitats: autors i impressors castellonencs; arxiu d'imatges José Palanques; arxiu d'imatges de la Caixa Rural d'Onda; arxiu sonor de Radio Castellón, i mapes i plànols de la província. Concretament, la comunitat investigació, que recull la producció científica del personal investigador de l'UJI, s'ha iniciat per la introducció dels articles i treballs d'investigació (també a text complet) a partir de 2008.

Un altre recurs disponible i important per a tots els investigadors és el TDX (tesis doctorals en xarxa), un producte desenvolupat per les biblioteques del CBUC. El TDX recull la major part de tesis a text complet de totes les universitats catalanes: la Universitat Jaume I, la Universitat de València i moltes altres

Imatge 3. Captura de pantalla de TDX



d'àmbit espanyol. En aquest moment, la nostra Universitat té 200 tesis introduïdes que es poden llegir a text complet per ordinador. També cal indicar que es troben 3 tesis UJI entre les més llegides.

Malgrat tot el realitzat (repositori, TDX, ALFIN...) a la Universitat pública de Castelló no existeix cap assignatura en les diverses titulacions i en els nous plans estudis que tracte sobre les competències informacionals, excepció feta de les assignatures de documentació que ja estan establertes en els plans d'estudi d'alguns títols. Per aquest motiu, des de biblioteca s'havia proposat per al 2010/2011, dins de l'apartat reconeixement de crèdits en els estudis de grau per activitats universitàries, i des del Vicerectorat d'Ordenació Acadèmica i Professorat, el curs *Competències informacionals en recursos documentals* de 2 crèdits (40 h), que estarà obert a tots els graus de la Universitat. L'objectiu d'aquestes sessions, que s'impartiran durant el primer semestre, serà facilitar informació sobre bases de dades; establir estratègies de cerca; millorar l'accés a la informació; importar i organitzar les referències bibliogràfiques mitjançant els diversos gestors de referències; mostrar la forma i elegir el model de citació bibliogràfica. En resum, la finalitat serà traure el màxim rendiment de tots els recursos disponibles a la Universitat.

Aquest curs, en principi, se centrarà en les competències informacionals per a ampliar-lo en un futur que esperem pròxim, a competències informàtiques, la qual cosa farà al nostre estudiantat més competent en la forma d'utilitzar l'equipament informàtic, conèixer els components de l'ordinador, millorar la instal·lació i configuració de les aplicacions informàtiques, establir quina és la millor manera d'accedir a la xarxa, el tema del wi-fi, i altres dispositius informàtics, així com el desenvolupament de l'ofimàtica.

En definitiva, considerem que, des de biblioteca, s'està fent un bon treball per a fomentar l'alfabetització o competència informacional. Prova d'això és la gran quantitat de sol·licituds de formació en recursos electrònics que hi ha cada any, tant per part del professorat com de l'estudiantat. Per a completar aquesta tasca, i com ja hem comentat anteriorment, entenem que seria interessant que la nostra universitat comptara amb una assignatura transversal sobre competències informacionals i també informàtiques per a tot l'estudiantat de primer curs del grau, i, si és possible, en el primer semestre. Estem convençuts que tota aquesta informació els seria molt útil per a poder buscar o poder localitzar el que realment els interessa, i que els permetria avaluar, entre la gran quantitat d'informació disponible, quina és la més adequada.